

Aysun TOPALOĞLU

**Tralleis Latrinası Işığında Antik Dönemde Latrinalar ve Tralleis Latrinasının
3D Modellemesi**

ÖZET

İnsanın beslenme kadar doğal bir ihtiyacı da sindirilen besinlerin vücuttan atılmasıdır. Erken dönemlerden itibaren insanoğlu bu ihtiyacını doğada gidermiştir. M.Ö. III. binden itibaren bu ihtiyaç için kapalı mekanların oluşturulduğu görülmektedir. Saraylarda ya da varlıklı kişilerin evinde kişilere hizmet eden küçük tuvaletlerin buluntuları tespit edilmiştir. Roma Dönemi'ne gelindiğinde bu yapıların anıtsal büyük ve çok kişiye aynı anda hizmet veren yapılara dönüştüğü anlaşılmaktadır. Kentin önemli mimari yapıları arasına giren bu yapılar "Latrina" olarak adlandırılmaktadır. Özellikle M.S. II. yy.da en görkemli örnekleri görülen latrinalar Akdeniz Dünyası'nda Afrika, İtalya ve Anadolu'da karşımıza çıkmaktadır.

Birden fazla kişinin aynı anda ihtiyacını karşıladığı latrinalar sadece tuvalet ihtiyacının giderildiği yerler olmaktan çıkmıştır. Kullanıcıların bu esnada sohbet ettiği ve sosyalleştiği bir yapı olmuştur.

Bu nedenle halka hitap eden, halkın ihtiyacını karşılamak amacı ile latrinaların kent içerisindeki konumu da ayrı bir öneme sahiptir. Latrinaların hamamların yakınında inşa edilerek, buradan gelen atık suların latrina kanalizasyonuna verildiği örneklerinin var olduğu gibi, ayrı olarak tek başlarına inşa edilmiş ve kendi özel su ve kanalizasyon sistemlerine sahip olan latrinalarda görülmektedir. Kent içerisinde latrina için ayrılan yere ve kentin ne kadar görkemli bir latrina yapmak istediğine bağlı olarak latrinalar farklı planlarda inşa edilmiştir. Altı grupta incelenen planlar; Peristilli, Eksedral, Yuvarlak, U, L, I planlarıdır.

Her planda kullanıcılar oturma plakaları üzerine açılmış delikler üzerine oturarak ihtiyaçlarını giderirler. Oturma plakaları mermerden, taştan ya da ahşaptan

yapılmışlardır. Oturma plakaları duvara yerleştirilmiş konsollar üzerinde taşınır. Plakaların alt kısmını da, üstteki deliğin hizasına gelecek şekilde üzerinde bir delik olan başka bir plaka desteklemektedir. Alt kısımda yer alan delik taharetlenme amacına hizmet etmek için yapılmıştır. Ayaklarını bastıkları alanın hemen önünde bir temiz su kanalı yer almaktadır. Bu kanal içerisinden temiz su kullanıcılara sağlanmaktadır.

Latrinaların kullanıcılarına tam anlamıyla hizmet vermesi için atıklardan oluşan kötü kokunun engellenmesi ve kanallardaki atıkların hızlı uzaklaştırılması gerekmektedir. Bu nedenle her latrina güçlü bir kanalizasyon sistemine sahip olmak durumundadır.

Latrinaların tüm halkın kullandığı yapılar olduğu ya da düşük bir ücreti ödeyen herkesin kullanabildiği kabul edilmektedir. Latrina içerisinde herhangi bir statü ya da zümre ayırımına dair yorumlanabilen bir buluntu ele geçmemiştir.

M.S. I. yy. da mimari olarak tam anlamıyla ortaya çıkan latrinalar, en görkemli dönemi M.S. II. yy. olarak değerlendirilmektedir. M.S. IV. yy. da kadın ve erkekler için ayrı latrinalar kullanılmıştır. M.S. VI. yy.a gelindiğinde artık latrinaların kullanımının son bulduğu anlaşılmaktadır.

Çalışma da incelenen Tralleis Latrinası 20.20 x 15.00m. ölçülerindedir. Özenli bir işçilik ile yapılmıştır. Peristilli latrinalar grubu içerisinde yer alır. Oturma sıralarının düzeni U formundadır. Geniş temiz su kanallarına sahiptir. Oturma plakaları ve temiz su kanalları mermerden yapılmıştır. Kanalizasyonu latrinanın duvarları boyunca dolaşmaktadır. Latrina daha sonraki dönemlerde çok fazla tahribata uğramıştır. Ancak elde edilen buluntular Tralleis Latrinası'nın Anadolu'da yer alan en görkemli latrinalar arasında ilk sıralarda yer almasını sağlamaktadır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Latrina, Latrine, Tuvalet, Kanalizasyon, Impluvium, Tralleis, Roma Dönemi, Mimari, Su Sistemleri.